

PÕLLUMAJANDUSE JA MAAELU ARENGU NÕUKOGU

PROTOKOLL

Tallinn

22. aprill 2013 nr 7.2-6/2

PMAN istung 22.04.2013
Algus kell 13.00, lõpp 15.20
Juhatas: Helir-Valdor Seeder
Protokollis: Eveli Naaris

Võtsid osa: Helir-Valdor Seeder, Taavi Ehrpais, Mait Klaassen, Raivo Külasepp, Jaak Läänemets, Aavo Mölder, Kaul Nurm, Kristjan Piirimäe, Kalle Reiter, Juhan Särgava, Kalmer Visnapuu

Puudusid: Ants Noot, Vello Ilves, Urmas Ingver, Aivar Kallas, Rein Kotšin, Illar Lemetti, Tiit Niilo, Sirje Potisepp, Tiina Saron, Margus Timmo, Vahur Vingisaar

Kutsutud: Andrus Rahnu (Jaan Kallase asendaja), Maret Parv (Indrek Laasi asendaja), Margo Keerme (Ivar Siku asendaja), Mai Talvik, Marko Gorban, Triin Jääger, Veronika Vallner-Kranich, Ragni Raiste, Katrin Rannik

Päevakord:

1. Teadusasutuste ühendamine.
2. Otsetoetused 2013-2020.
3. MAK toetused 2014-2020.

Kevvai: Tere päevast kõigile, alustame põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu järjekordse istungiga. Härra minister kahjuks viibib, kuna peab hetkel Riigikogus olema, aga ta ühineb meiega üsna pea. Päevakord on täna päris mahukas, aga samas nii mõnedki teemad on juba läbi arutatud ja loodetavasti saame ettenähtud ajaga valmis. Kas kellelgi on päevakorra osas täiendavaid ettepanekuid? Tundub, et ei ole ja läheme siis päevakorra esimese punkti juurde.

1. Jõgeva Sordiaretuse Instituudi ja Eesti Maaviljeluse Instituudi ümberkorraldamine – ülevaate andis Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse ning teaduse ja arenduse asekancler Toomas Kevvai.

Mölder: Kas saab prognoosida kui palju Saku teadlasi Jõgevale läheb? Nagu ma aru saan, siis Sakus lõpetatakse tegevus ära.

Kevvai: Formaalselt on tegemist Eesti Maaviljeluse Instituudi ühendamisega Jõgeva Sordiaretuse Instituudiga, aga samas geograafiliselt siiski mõlemad asukohad säilivad, kuid keskuse juhtimine läheb Jõgevale. See on juba uue instituudi juhtkonna küsimus, kuidas jõuda erinevate teadlastega kokkuleppele. Kindlasti ei tähenda see seda, et Sakus teadustöö ära kaoks.

Klaassen: Kas põhimõtteline plaan on jääda ikkagi pigem rakendusliku teadustöö poole peale mitte baasteaduste? Doktorante sinna ju keegi ei määra täna, teaduse baasfinantseerimist on samuti raske saada. Seepärast tuleks midagi veel edasi arendada ja välja mõelda, et loodavat ühisinstituuti teadusasutusena elus hoida.

Kevvai: Jah, see küsimus on, aga kuna baasteaduste finantseerimine kuulub Haridus- ja teadusministeeriumi valdkonda, siis meie kindlasti baasteaduste finantseerimist enda peale võtta ei saa. Mis puudutab taime- ja loomakasvatusteadusi nii selles instituudis kui ka Maaülikoolis, siis võib-olla järgmisel programmeerimisperioodil võiks rohkem rõhku panna rakendusteadustele ja sellega seotud infrastruktuuri, mis teadupärast baas- ja rakendusteadustel võib kattuda. See aitaks ehk kaudselt kaasa baasteaduste võimekusele ja aitaks olukorda parandada. Muidu selle instituudi põhiline ülesanne on siiski tõlkida baasteadus lõpptarbijale ehk siis tegeleda rakendusteadustega.

Läänemets: Kas on läbi arutatud instituudi osakondade lõikes seda, et seemnekeskus on ainuke nii-öelda majandustegevusega tegelev lüli ja milline on selle perspektiiv? Kas see säilib sellisel kujul nagu me täna teda teame?

Kevvai: Praegu ei ole plaani seemnekeskust eristada, sest see on praeguseni pigem toetanud teadustegevust. Seemnekeskus ei ole olnud koormaks teadusasutuse toimimisel. Eesti sortide leviku seisukohalt on oluline, et säiliks nii aretus kui ka baasseemne tootmine ja see oleks huvitatud osapoole kätes. Kui Jõgeval seemnekeskus täiesti eraldi läheks ja täielikult kommertstegevuse alla, siis mitmed Jõgeva sordid ei leiaks ilmselt üldse paljundamist. Seetõttu on seemnekeskus praegu planeeritud siiski struktuuri osana.

2. Otsetoetused: lähitulevik ja vajalikud otsused – ülevaate andis Põllumajandusministeeriumi põllumajandusturu korraldamise osakonna juhataja Mai Talvik.

Visnapuu: Kas see *top-up*'i laadne makse 2014. aastal tuleb Eesti riigieelarvest ja vähendatakse mingi summa ulatuses või kuidas on see planeeritud?

Talvik: Jah, riigieelarvest. 2014. aasta jaoks kahjuks ei ole ülemineku toetuste kohta ülemineku määruses mitte midagi kirjutatud, on vaid öeldud üldiselt, et kogu see määrus pikeneb ja selles üleminekutoetuste paragrahvis on öeldud, et seda makstakse Komisjoni otsuse alusel nii nagu eelmistelgi aastatel, et liikmesriik teeb ettepaneku ja Komisjon kinnitab selle, millega me saame õiguse maksta otsuse alusel. Täpsemalt on kirjeldatud seda tuleviku määruses, kus on antud vähendamise protsendid, mis ettekandes olid toodud. Meil on väike teadmiste puudujääk 2014. aasta suhtes, et tundub loogilisena kui on ka väike vähenemine, kuna 2015. aasta kohta öeldakse, et on 70% sellest summast. Ilmselt on siin mõni vahepealne versioon.

Visnapuu: Kas 2015. aastast edasi tuleb siis MAK-i osana?

Talvik: Ei, ikka täpselt samamoodi nagu siamaani, nii-öelda kui *top-up*'i maksime oma eelarvest nii ta tuleb ka siit, ainult vähendatud summast. Selline võimalus on sisse kirjutatud.

Visnapuu: See on siis lisaks MAK-i eelarvele?

Talvik: Me räägime 1. sambast praegu.

Seeder: Ma tahan nii palju selgitada, et 2014. aasta tegelikku suurust me veel ei tea. Tõenäoliselt selline võimalus tekib. Kui me hakkasime riigieelarvet koostama, siis meil oli kindel teadmine, et *top-up*'i maksmise õigust ei tule, sest see oli ka Komisjoni selge seisukoht ja Nõukogu arvamus, aga viimasel Nõukogul see sisse hääletati. Sellega muutus ka Komisjoni seisukoht, mis on valmis aktsepteerima seda, et on õigus maksta *top-up*'i. See ei ole jällegi kohustus, vaid õigus. Seepärast tuleb kõigepealt vajalik raha leida. Riigieelarve strateegias seda ette nähtud ei ole, vaid nüüd tuleb hakata sisse panema, sest kõikidel liikmesriikidel oli teada, et sellist õigust ei tule. Teati, et toetustasemed võrdsustuvad, mitte täielikult küll, aga nii palju kui me astusime, ja siseriiklikke *top-up*'e enam ei tule. Nüüd ikkagi jätkuvad need, 2015. aastast on skeem paigas, 2014. aasta on küsimärk, aga see peaks tulema riigieelarvest. See ei tule ei MAK-i vahenditest ega muudest Euroopa Liidu rahalistest vahenditest, vaid Eesti riigieelarvelistest vahenditest. Me oleme natuke keerulises seisus sellepärast, et kui toimus veebruari Ülemkogu, siis lisati ka Eestile maaelu arengukavasse enam kui 50 miljonit eurot klausliga, et sellega tasandatakse 2014. ja 2015. aasta võimalikku otsetoetuste vähenemist. Nii, et sellega on MAK-is arvestatud, et 2014. ja 2015. tuleks üks osa raha tõsta üle otsetoetusteks. Nüüd tekkis uus võimalus, et võib siseriiklikest vahenditest juurde maksta ja seepärast olemegi küsimuse ees, et mida teha. Kas meil õnnestub saada riigieelarvest see raha, mis arvestuslikult võib ulatuda 25-27 miljonini, kui me räägime 2013. aasta tasemest ja lisame sinna Ülemkogu poliitilise kokkuleppe kahel aastal, mis on kuskil 19 miljonit või me leiame raha eelarvest ja jätame selle 19 miljonit MAK-ile nende meetmete rakendamiseks, kuna on õigus *top-up*'e maksta juhul kui seda raha leitakse. See on omaette küsimus ja kindlasti rahandusminister ütleb, et võtke MAK-ist nii nagu Ülemkogu poliitiline otsus oli, et vähenemist tuleb katta MAK-ist. See on üsna segane lugu meil siseriiklikult 2014. aasta puhul ja me oleme ebamäärases seisus, aga Põllumajandusministeerium on taotlenud ja nüüd kui me seda teada saime, et *top-up*'i õigus jätkub, siis oleme ka eelarveprotsessis selle taotluse esitanud ja läbirääkimised käivad.

Visnapuu: Kuna tootjaorganisatsioonid saavad Põllumajandusministeeriumi toetada, siis mida me peaks tegema?

Seeder: Toetama *top-up*'i maksmist riigieelarvest. Ega see on üks suur raha jagamine ja muud ei olegi. Meie argument on see, et meie toetused ei ole veel keskmisel tasemel ja tõenäolised mitmed teised uued liikmesriigid *top-up*'e maksavad. Ilmselt mitte kõik, aga ma arvan, et lätlased kindlasti maksavad, ilmselt Bulgaaria ja Rumeenia ka, tõenäoliselt Tšehhi ei maksa, aga seda me saame alles hiljem teada.

Nurm: Kui MAK 2014. aastal üldse ei käivitu, siis kuidas seda raha kasutada saab? Sisuliselt jääbki ainukeseks ressursiks riigieelarve.

Seeder: Seda me ei tea, aga küll leitakse mõni juriidiline lahendus ülemineku määrusega, et kui Ülemkogul selline otsus tehti, siis leitakse ka vahendid, kuidas raha kasutada. Vahepeal oli ju lausa idee, et MAK-i üldse heaks ei kiideta või eelarve perspektiivi heaks ei kiideta, siis hakata lausa MAK-i aasta kaupa ellu viima. Seega küll leitakse mõni juriidiline võimalus või tehakse sihtfinantseerimine ja hiljem siis Euroopa Komisjon maksab selle tagantjäre. Ma arvan, et see ei ole probleemiks. Kui on olemas poliitiline otsus ja raha, siis see küsimus, kuidas raha tehniliselt välja

makstakse, ei ole takistuseks. Küsimus on täna selles, et seda raha pole riigieelarve strateegias üldse olemas terve nelja aasta peale.

Mölder: Kas väiketootjate toetuskeem, mis on siin 10 ja 5 hektarit, kas see on seotud tootmisega või lihtsalt passiivsele tootjale ka?

Talvik: Kui väiketootja, kes vastab nendele kriteeriumitele, mis liikmesriik seab, otsustab selle skeemiga ühineda, siis ta peab selle aja jooksul kui ta skeemis on, säilitama need põllumajandusmaa hektarid, mis tal on vastavalt toetusõiguslikkuse staatuses, aga talle ei rakendu ei rohestamise ega nõuetele vastavuse nõuded. See on selline lihtsustatud skeem. Kui vastata otse küsimusele, kas niitjad seda saavad, siis hetkel on vastus jah.

Piirimäe: Lihtsalt infoks tahaksin öelda, et Eesti Keskkonnaühenduste Koda on välja töötamas ühisseisukohta MAK-i ja Eesti põllumajanduspoliitika osas. Lähipäevil kavatsen adresseerida kirja nii põllumajandusministrile kui ka keskkonnaministrile. Selle otsetoetuste määruse eelnõu osas on siis mõned ettepanekud, millest kõiki ma praegu ei hakka välja tooma, aga seal on näiteks püsirohumaade ja karjamaade kaitse osas, kus soovime tõhusamat pügalat. Samuti ökoloogilise kasutuseesmärgiga alade hulka tahetakse panna lämmastikku siduvate kultuuride kasvatamist, mille vastu me oleme, aga praegu on see vaid esialgne info.

Seeder: Selge, eks siis kui me oleme kirja kätte saanud, loeme selle tähelepanelikult läbi.

Nurm: Mul on üks aritmeetiline probleem, millest võib-olla Mai aitab aru saada. Kui ma vaatan nüüd alates 2015. aastast, siis varem olemasoleva teabe kohaselt peaks meie otsetoetuste tase tõusma kuskile 143-145 euro tasemele, aga kui ma praegu lõin kaks numbrit kokku, siis saan 99,5 eurot hektari kohta. Isegi kui võtta 2% noortele ja nii edasi, siis kuidagi ei saa 140 euro lähedale. Milles siin viga on?

Talvik: 2%, 10% ja 12%.

Nurm: Mis on 10%?

Talvik: 10% on väiketootjad ja 12% on seotud toetus.

Nurm: Aga väikesed saaksid ju niikuinii, see ei ole ju lisakulu? Küsimus väikeste puhul on ainult see, kas talle rakendatakse kohustuslikke nõudeid või mitte. Tegelikult ju näitab rehkendus 3% olemasoleva taseme peal, 10% ei saa kuidagi.

Seeder: See on õige, väikesed saavad ju praegu ka toetust, aga küsimus on selles, kas nad lihtsustatud skeemiga ühinevad või mitte. Eelarve mõttes ma ei oska öelda palju see vahe võiks olla lihtsustatud skeemi rakendamise ja praeguse taseme vahel. Ma arvan, et see oleks väga väike.

Jääger: Meil on praegu arvestus tehtud nii nagu Mai ütles - lahutasime ära rohestamise ja kõik toetused. Kui me arvestame väiketootjate nii-öelda toetuse tagasi ÜPT maksesse, siis me saame ÜPT-d maksta 56% otsetoetuste riiklikust ülemmäärast ja see 56% tuleks kuskil 70 €/ha.

Seeder: Ja ettekandes oli 59% ehk 11 eurot suurem – me tahtsime šokeerida põllumehi.

Talvik: Need asjad lähevad veel keerulisemaks, kuna toetuse makse on 500-1000, siis väikseid võib ümardada 500ni ja suuremaid võib vähendada kuni 1000ni. Seega palume võtta neid asju üksikute variantide hinnangutena sellepärast, et teine asi on see, et noortele läheb tegelikult isegi 4000 taotleja arvestuse juures ainult 0,4%. Järelikult sealt jääb ka 2% üle ja see tuleb ka tagasi. Selle kohta ma ütlesin, et ÜPT suureneb 10%. Tegelikult oleks vaja alusskeemidest teha valikud ära ja siis me saaksime lõplikult uuesti üle käia kogu selle ümbriku, sest see on nagu spiraalis arvutamine. Kõikidel alammääradel on teatud piirangud ja need piirangud mõjutavad ise kõike seda, mis ÜPT jaoks üle jääb.

Klaassen: Siin ühes tabelis oli, et esialgsel arvutustel eeldusel on maakasutuse kasv 1,5% aastas kuni 950 000 hektarini. Mida see tegelikult tähendab? Vene aja lõpus oli 1 100 000 põllumajandusmaad, vahepeal 300 000 mängust väljas. Mille arvelt see nüüd tagasi hakkab tulema? Kas need võsad võetakse uuesti maha või kust see maa tekib?

Talvik: Üks variant on see, et seoses ÜPT rakendamisega me pidime välja arvama teatud looduslikud objektid, mis ühtse pindalatoetuse osas ei olnud toetusõiguslikud. Kui me aga hakkame rohestamise skeemi rakendama, siis tulevad looduslikud objektid sisse tagasi. Need maad, mis 2003. aastal deklareerimise alla ei läinud, mis ongi jäänud skeemist kõrvale ja see 1,5% sisuliselt on meil viimaste aastate juurdetuleku pikendus. Sellepärast ma selle numbri juures ütlesingi, et see on ilmselt tagasihoidlik hinnang, sest statistika alusel on täna juba 940 000 hektarit kasutusel, kuigi meil PRIA-s on natuke alla 910 000 ha kohta taotlejaid.

Seeder: On ka neid juhtumeid, kus haritakse põldu, mis on sööti jäänud, ülesse.

Klaassen: Ilmselt küll, aga vahepeal oli väljalangemise osa lihtsalt nii suur, et mis meetodiga need võsastunud pinnad nüüd üles küntakse?

Talvik: Siis kui me hakkasime rakendama ÜPT-d, siis meil oli natukene üle 800 000 ha esimesel aastal ja see pind on pidevalt kasvanud.

Särgava: Aga toetuste ümbrik lähtub ikkagi sellest 865 000 ha? See, et meil maad juurde tuli, ei mõjuta?

Seeder: Nii palju mõjutab, et meil võeti 2011. aasta seis, mis oligi 865 000 ha. See sai referentsaastaks ja seda muuta ei saa, isegi kui pind veel juurde kasvab. Siis saaks toetusühik pinna kohta olema väiksem.

Talvik: Jah, see on kogu läbirääkimiste pakett kõikidele teistele liikmesriikidele ka.

Seeder: Mõned asjad tuleb siin augustiks ära otsustada, aga viimased asjad 2014. aasta oktoobris.

Talvik: See sõltub nüüd ülemineku määrusest natukene, kuna seal on üldjuhul öeldud, et praegune pikeneb üheks aastaks ja see, mis puudutab sammastevaheliste rahade ülekandmist on praegu kandilistes sulgudes ja on öeldud juurde, et selgub siis, kui eelarve lõplikult kinnitatakse. Selles mõttes, ÜPT rakendamise osas ma saan aru, et

me peame tegema otsuse 2014. aasta augustis, mis me alates 2015. aastast teeme. Aga 2013. võib ka tulla see otsus, et me peame sammastevahelise jagamise osas midagi otsustama ja need teised skeemid (noored, väiketootjad ja rohestamine) tuleb otsustada 2014. augustis 2015. aasta jaoks. Aga siin kasvõi noorte skeemi juures me oleme tõesti raskustes, et kuidas seda hinnata. Kui on kindel soov ja kokkulepe, et me hakkame seda rakendama, siis me peame otsima aluseid täpsemaks analüüsiks, sest me peame Komisjonile teatama selle protsendi, kui palju otsetoetuste kogusummast tahame kasutada ja kui me selle protsendi valesti määrame, siis võib juhtuda nii, et see raha jääb meil kasutamata. Kui me teeme selle otsuse, et kindlasti tahame seda rakendada, siis me peame täpsemat analüüsi hakkama tegema ja see kindlasti nõuab aega.

Särgava: Kui noorte jaoks „priske klotsi“ valmis paneme ja seda ära ei kasutata, kas siis see kipub raisku minema?

Talvik: Jah, siis see läheb raisku, kui vähem kasutada.

Nurm: Aga me võime panna ju ka madalamad lävendid, et kui praegu kuni 25%, siis võib arvutused teha kuni 15% peale ja on taotlejaid rohkem.

Talvik: Koos selle protsendiga me peame ilmselt andma ka nägemuse, kuidas seda kasutame, et kriteeriume ilmselt pärast enam muuta ei saa.

Nurm: Aga ühikumäära saab ju iga aasta kehtestada vastavalt hetkeolukorrale? Kui me maksimaalsete numbritega koguaeg opereerime, siis võib juhtuda, et me jääme ühel hetkel hätta.

Talvik: Ma arvan küll, et ei, sest seal on erinevad versioonid, kui hektaripõhiselt, siis me peame ütlema, missuguse ülempiiriga.

Seeder: Või kui rahapõhiselt, siis ka raha ülempiiriga, millisel juhul on süsteem väga jäik.

Talvik: Seal on küll ülevaatamise võimalus teatud tingimustel, aga need võimalused on ka esialgu veel täpsustamisel. Erinevates versioonides on erisusi, alguses oli üks kord perioodi jooksul, nüüd on teatud skeemide juures seda arvu suurendatud. Kindlasti sõltub ka sellest, kas lõpuks jäävad peale need hääled, kes leiavad, et noori peab kohustuslikus korras toetama või mitte. Need asjad võib-olla veel natukene täpsustuvad.

Kevvai: K. Nurme küsimus oli pigem see, et kui teha tagasihoidlik prognoos, et ainult 100 noort tuleb ja kui siis tekib olukord, kus neid tuleb siiski rohkem ja vähendatakse proportsionaalselt kõigil? Et kui liiga palju rakendada, siis tekib alakasutus ja kui alahindame neid, siis noored ei saa mitte 25%, vaid saavad 10%.

Talvik: Jah, nii saab, aga ülempiirid ja skeemi rakendamise meetoodika me peame ütlema.

Klaassen: Aga noor läheb arvesse ainult FIE-na, mitte OÜ osanikuna?

Talvik: Üldreeglina praegu on selgelt kirjutatud sisse, et füüsiline isik, aga Komisjonile on antud võimalus erandite kehtestamiseks.

Klaassen: Mis tähendab füüsiline isik? Kui sul on osaühing?

Talvik: Selgelt on öeldud füüsiline isik, osaühing ei lähe arvesse.

Klaassen: Isegi siis kui on ainuomanik osaühingus?

Seeder: Ikkagi on see siis osaühing ja see on juriidiline isik, kindlasti mitte füüsiline isik. Füüsilise isiku puhul võib-olla tekib tõlgendus, et füüsiline isik pluss FIE. Kas nii annaks käsitleda?

Talvik: Meie õigusosakond ütleb küll, et ei, FIE on juriidiline isik, aga kindlasti on väga oluline selle rakendusakti kehtestamise ajal täpselt aru saada, kuidas sealt poolt asja mõistetakse. Vormid on natuke erinevad ju liikmesriikides.

Seeder: See tähendab seda, et ikkagi tuleb pööre. Kui siia maani tuli kõigi põllulappide pealt kivihunnikud ja muud välja mõõta, siis nüüd me hakkame neid sisse mõõtma ja kui siia maani oli trend, et füüsilised isikud ja ka FIE-d vormistasid end osaühinguteks, mis oli paljudel juhtudel mõistlikum ja kasulikum, siis nüüd peaks see pöörduma.

Särgava: Just nimelt see füüsiline isik ja FIE, kas see eristamine ongi natuke segane või on seal mingeid selgemaid piirjooni? Või Euroopa näebki nii, et kui on talunik, siis peabki olema FIE?

Talvik: Kuna erinevates liikmesriikides on õiguslikud vormid suhteliselt eripalgelised ja kuna see tuleb rakendusakti, siis rakendusakti läbirääkimiste juures saab neid asju täpsustada. Kui meil on oma kindel soov ja tahtmine, siis selle me saame seal ka välja öelda.

Seeder: Väga raske on osaühingu puhul rääkida 40 aastast, kas siis võtta aluseks omanike ring või juhatus. Siin tekivad probleemid juriidilise isiku nooruse määramisel. Põllumajandusministeeriumil on ka palve, et te lähiajal mõtleksite ja kujundatakse välja oma selge arvamuse nii noorte, väiketootjate kui ka seotud toetuste osas. Need otsused tuleb lähiajal ära teha, et teha arvestusi, milliseid skeeme rakendada ja hakata Komisjoniga läbi rääkima.

Nurm: Mina olen arvamusel, et mida selgemad on skeemid ja mida eesmärgipärasemad nad on, seda paremini nad töötavad.

Parv: Tootmisega seotud toetuse osas – kas siin üheks näitajaks ongi ainult mahu vähendus või kuidas?

Talvik: Ma tõin lihtsalt näiteid nende sektorite kohta, mille esindajad on öelnud, et nende kohta võiks analüüsi koostada ja äkki saaks siis lähtuvalt sellest põhjendused, kas sektor sobiks nende kriteeriumitega, mis määrus ette näeb. Kas on siis sektoril kasvuraskused või majanduslikud raskused ja sellepärast olid need näited toodud. See ei tähenda seda, et just teatud mahu langus või midagi peab olema, aga me peame saama öelda, et võrreldes teiste sektoritega on mingisugused raskused, millest me neid üle aitame. Teatud aja pärast tuleb siis ka anda analüüs, et kuidas toetused on mõjunud ja siis me saamegi näidata, et neid raskusi ületatakse. Küsimus ei ole ainult hektarite või loomade arvus.

Seeder: Meil tuleb ära tõestada, et teatud sektor või üks osa sektorist, mis soovib saada seotud toetust, on raskustes. Seda peame veel siin omavahel arutama, millised need valdkonnad võiksid olla. Me ju teame, milline Eesti põllumajandus on, aga tuleb paika panna, millised on need sektorid, kus on kõige suuremad probleemid ja takistused.

3. Maaelu arengukava toetused 2014-2020 – ülevaate andis Põllumajandusministeeriumi maaelu arengu osakonna juhataja asetäitja Marko Gorban.

Visnapuu: Eelmisel MAK-i istungil tutvusime biomajanduse arengukavaga, kus oli üks põhiline lähtepunkt, et toidu vajadus maailmas suureneb 70% lähikümnendil. Küsimus on selles, et praegune MAK pigem on suunatud toiduohutuse vähendamisele, aga millal me siis hakkame biomajanduse arengukava täitma? Kui me vaatame, siis investeeringud põllumajandusehitistesse vähenevad ja realselt toidu tootmisele suunatud rahad ju vähenevad. Millest on see tingitud?

Gorban: Ma selles mõttes päris ei nõustuks. Ühelt poolt tooks välja selle, et iseenesest kasvab toidutarneahela eesmärgil välja makstud vahendite hulk ja ongi plaanis keskenduda sellele, et ka põllumajandustootjad ise hakkavad järjest enam lisandväärtust oma toodetele andma, kas siis individuaalselt või ühistulises vormis. Küsimuse taust vist siiski puudutas keskkonnale ette nähtud vahendeid, et selle koha pealt ma ei vastandaks põllumajandustootmist ja keskkonda, iseenesest need keskkonnameetmed on samamoodi põllumajandustootjatele suunatud. See saamata jääv tulu või täiendav kulu, mis nõuete täitmisega kaasneb, see kompenseeritakse neile konkreetsete meetmete raames ja see ongi avalik hüve, mida me avaliku sektori rahaga kinni maksame.

Visnapuu: Ma tahangi öelda, et konkurentsivõime suurendamiseks tehtud investeeringud selgelt suurendavad keskkonnasõbralikkust põllumajandusettevõtetes – uued farmid ja hooned igal juhul suurendavad keskkonnasäästu rohkem kui otse keskkonda tehtud investeeringud. Teine küsimus on seoses Teabeseitsi ettepanekuga toetada investeeringuid põllumajandusettevõtte tulemuslikkuse parandamiseks ning investeeringuid töötlemiseks ja turustamiseks, pigem tuleks ainult toetada ühistulisi investeeringuid. Töötlev tööstus vastab täna Euroopa Liidu nõuetele ja on rekonstrueeritud, aga farmidest on vaevalt pooled rekonstrueeritud 20 aasta jooksul. Investeeringuid toiduainete töötlemiseks ja turustamiseks on suurendatud 45% võrreldes eelmise MAK-iga, aga investeeringuid põllumajandustootmiseks on vähendatud 27% ja see ei ole põhjendatud.

Gorban: Võib-olla püüan veel selgitada, et mis puudutab investeeringuid põllumajandustootmisesse, siis nagu ettekandest on näha, väheneb eelarve sisuliselt 30 miljoni euro võrra. Liikuvat tehnikat uuel perioodil plaanis toetada ei ole ja kui me vaatame meetet 1.4.4 mikropõllumajandusettevõtete investeeringud, siis see suuremas osas läkski liikuvasse tehnikasse. Kuna me oleme eelarve jätnud enam-vähem samasse suurusjärku, annabki see sellise sõnumi, et me pigem tahame põllumajandusinvesteeringute puhul toetada pikemaajalisi investeeringuid, mis peaks toidutootmist positiivselt mõjutama. Mis puudutab töötlemise poolt, siis tegelikult selle meetme raames ongi plaanis rohkem ka põllumajandustootjate poolt töötlemisele tähelepanu pöörata. Ühistulised suurprojektid on eelkõige suunatud

põllumajandussektorile ja ka muude sihtgruppide raames on põllumajandussektor lisandunud.

Seeder: Tahan lisada seda, et me oleme MAK-i koostamisel piiratud kahe asjaga – ajalooa, mis meetmed meil on välja kujunenud, ja kohustustega, eriti keskkonda puudutavates meetmetes. Teiselt poolt mõjutavad need raamid, mille Euroopa Komisjon on seadnud, et vähemalt 5% on Leaderile kohustuslik, vähemalt 25% keskkonnale, 7% reservi ja 4% tehnilist abi. Kui sisu kommenteerida, siis mina vaataks konkurentsivõime all kogu põllumajandust, nii tootmist kui ka töötlemist, mis kokku moodustavad suurema osa kui eelmisel perioodil. Konkurentsivõime parandamiseks on liikuv tehnika välja võetud ja järele jääv summa peaks minema hoonete, rajatiste ja püsiva tehnoloogia jaoks. Kuna liikuvat tehnikat enam toetada ei saa, siis järelikult peavad suurenema investeeringud hoonetesse jm. Finantsinstrumendid peaksid omakorda katma liikuva tehnika vajaduse.

Ehrpais: Erametsa Liidu poolt me tahaks juhtida tähelepanu metsa majandusliku ja ökoloogilise elujõulisuse parandamise meetmele. Selle eelarve väheneb kuskil 30%. Me aktsepteerime, et liikuva tehnika ostmist ei toetata, rauda on metsas küll ja selle puudust meil ei ole, aga mure on ikkagi see, et hooldusraiate puhul me tunneme, et kui vaadata taotlemise intensiivsust, mis igal aastal on järjest kasvanud, siis 10 miljoniga jääme me hätta. Lisaks sellele oleks ju ka mõistlik, et kui põllumajandusmaa pindala toetused tõusevad, siis ka hooldusraie piirmäärad tõuseksid, mis tähendaks selget puudujääki. Tõsi, täna meie probleem on see, et me oleme taotlenud hooldusraieid, aga on jäänud osad tegemata. Samas tegemata jäänud hooldusraiate protsent järjest väheneb.

Mölder: Tahaks toetada investeeringumeetme summa suurendamist, kuna kui võrrelda praegu meetmeid 1.4.1 ja 1.4.2, siis 1.4.1 on juba rohkem välja makstud kui 1.4.2 tervikuna. Kui vaadata ka tootmise mahtu, siis see on kordadega suurem ja 1.4.2 on 2,5 korda saanud käibe kohta vähem toetusi. Kas ikka liikuv tehnika on sealt välja arvestatud?

Kevvai: Tegelikult tuleks vaadata tervikpilti, meil ju sisuliselt tõusevad otsemaksed kahe aastaga sama palju kui investeeringutoetused vähenevad. Selles mõttes ei saa kuidagi võtta nii, et investeeringutoetused peaksid kõiki investeeringuid katma, me peaksime vaatama ikkagi kogu põllumajanduse finantseerimist. Lisaks on oluline pidada silmas, et osa investeeringuid antakse tagastamatu abina ja teine osa subsideeritud laenude või garantiina. Neid tuleb ikkagi näha ühe ja sama asja erinevate osadena. Seega ei ole investeeringud vähenenud.

Seeder: Samuti tuleb ka sellest aru saada, et ka MAK ei suurene, see jääb samale tasemele.

Mölder: Aga on see ikka kindel, et traktorid enam muud moodi MAK-ist toetust ei saa, kui ainult finantsinstrumentide kaudu?

Seeder: Neid asju ei ole veel lõplikult otsustatud, meetmete disainimine alles käib.

Särgava: Mahetootmise paketti tuleks veel täiendavalt suurendada.

Parv: Küsimus seoses metsameetme vähenemisega, et 14 miljonilt 10-le miljonile langus põhjusel, et tehnika jääb välja, aga viimases pakendis meedet lugedes, oli sees loodusõnnestuste kahjustuste likvideerimine. Kas te olete kaalunud ka seda kui palju just see kahjustuste likvideerimine võiks juurde tuua vahendeid?

Seeder: Me oleme arvestanud ja jõudnud seisukohale, et ühegi meetme eelarvega ei ole võimalik välja tulla.

Gorban: Iseenesest metsa majandusliku ja ökoloogilise väärtuse parandamine tegelikult ju hõlmabki selle perioodi kahte poolt – üks oli majandusliku väärtuse parandamise pool ning teine kahjustuste likvideerimise ja ennetamise pool. Siin kajastubki mõlema meetme eelarve, et arvestatud ongi juba mõlema poolega. Ma arvan, et metsandust peaks laiemalt käsitlema – metsandusele avaneb MAK-i raames mitmeid uusi võimalusi, tootjarühmadele lisandub metsandusele juurdepääs, samuti koostöö meetmele, kus on võimalik erinevaid teadus- ja arendustegevusi teha. Tervikuna ma arvan, et seis ei ole nii kehv.

Nurm: Tahaksin tähelepanu juhtida paarile asjaolule. Esiteks olen seda maaelu määrust lugenud ja ei leidnud ühtegi viidet finantsinstrumentidele. Millisele artiklile ministeerium toetub, kui tahab panna 65 miljonit eurot finantsinstrumentidesse? Minu arvates see raha tuleks jagada meetmete vahel ära ja kõik abi ei peaks minema tagastamatu abina, vaid osa abi finantsinstrumentide kaudu. See teeks asja legaalseks ja oleks näha, kuhu finantsinstrumentide jaoks mõeldud raha läheb.

Visnapuu: Küsimus finantsinstrumentide ja garantiifondide kohta, et kui 2015. aastal esitada taotlus ja 2016. tekib investering, millel on garantiina käendus, siis tõenäosus, et see 2020. aastaks realiseerub on suhteliselt väike. Kuidas on mõeldud garantiifond, kui osa sellest finantsinstrumendist on garantiifondiks, ja kas see tähendab seda, et osa MAK-ist tõstetakse deposiiti ja see jääbki sinna perioodi lõpuni või veel kauemaks?

Gorban: Finantsinstrumentide rakendamine sisuliselt tähendab seda jah, et osa MAK-i vahenditest tõstetakse nendesse fondidesse, aga milline saab olema nende fondide vaheline jaotus, seda on hetkel vara öelda. Finantsinstrumentide rakendamine eeldab seda, et tehakse eelhindamine, mis näitab ära, millised turutõrked esinevad selles valdkonnas ja siis sellest tulenevalt kujundatakse omapoolsed sekkumismehhanismid. Selles mõttes hetkel me finantsinstrumentide osas ei saagi rohkem detailidesse minna. Finantsinstrumentide rakendamise õigusliku aluse osas, et maaelu poliitika on uuel perioodil koos struktuurifondide ja kalandusega kaasatud ühtsesse strateegilise planeerimise protsessi ja sellise ühise strateegilise planeerimise osana, ma usun, on kõigile teada, et koostatakse partnerluslepe liikmesriikide tasandil ja Euroopa Liidu tasandil ühine strateegiline raamistik. Lisaks sellele on teatud osa reegleid, mis on fondide ülesed ja mis on sätestatud ühise strateegilise raamistiku üldmääruses. Seal on eraldi artikkel toetuse vormide kohta, mida saab siis täpsemalt lugeda.

Seeder: Finantsinstrumentidega on nii, et need lähevad ka korduvkasutusse ja see raha jääbki käibesse põllumajandussektorisse, nii-öelda laenugarantii fondi ka edasi järgmistel perioodidel. Seda ei hakata tagasi maksma, vaid jääb sektorisse alles. Sellest hetkest kui finantsinstrument käivitub, loetakse see raha sihtotstarbeliselt kasutatuks ja jääb riigil sellel otstarbel kasutusse.

(allkirjastatud digitaalselt)

Helir-Valdor Seeder

Nõukogu esimees

(allkirjastatud digitaalselt)

Eveli Naaris

Protokollija